

niște foi de metal bătute cu ciocanul. Deasupra zăpezii așezată pe frunze, strălucesc iarna boabele albastrii cu promoroacă a fructelor, îngrămădite în vârful ramurilor.

Bine reprezentate sunt și coniferele felurite, minunate plante decorative.

Ce cadru admirabil formează eroului francez tinerii arbori de *Picea*, cu crengi tupoase ieșite din trunchiul aproape de pământ, cu cetini argintate și cernite, cu frunze dese. Oriunde se află speciile variate (*Picea arginlea alba*) unele aduse de prin Munții Stâncoși și America de Nord, alcătuiesc o podoabă plăcută, iarna și vara. Frunzișul are ape schimbăcioase dela albastru cu ceață până la verdele închis al bradului. Concurență le face bradul-argintat (*Abies concolor*) de prin Colorado și California, introdus în Europa abia prin 1851, cu frunzele lungi îndoite în sus, pe ambele fețe cu abur argintat. Pe lângă bradul și molidul nostru, în înfățișarea lor de flăcăi chipeși de munte, înalți și drepti, stă ca niște tufe dese jnepul (*Pinus montana*). Aici însă nu mai are crengile târfoare, ca la munte, căci este bătut în deajuns de soare spre a și le ridica în sus, cu mugurii pufoși, argintii, în vârf.

Nici tisa (*Taxus baccata*) nu lipsește, recunoscut după trunchiul scorfos, roșcat, cu frunze lătuțe. *Thuja* ori *Chamaecyparis*, cu frunzele dese ca niște solzi, sunt răzlețiți în toată grădina ca tufe decorative, aduse tot din Nordul Americii, unde cresc des prin locuri mlăștinoase.

Iarna, despuiați cum sunt de frunze, nici nu i-ai cunoaște că fac parte din neamul bradului dacă n'ar avea trunchiul în forma unui con, cu ramuri subțirele de jur împrejur sau dacă n'ar mai păstra ici și colo grămada fructelor strânse la un loc ca o bombiță. Sunt iarăși unele din rarele specimene exotice, care dau variație botanică Cișmigului.

În acest chip Cișmigiu! ca orice parc mai bine îngrijit nu este lipsit de interes nici iarna, fie prin farnecul sceneriilor cu omăt, prin observarea formei arborilor ori a amănuntelor importante care altfel, vara, în ademenirea florilor și a frunzelor, trec nebagate în seamă.

D. Plante de grădină.

Parcurile sunt obișnuit îngrijite de un grădinar priceput, care știe să aleagă plantele cu flori mai boghioase, pregătite în sere ori măcar în straturi cu geamuri de sticlă, spre a fi răsădite mai de timpuriu și a avea parcul mereu înflorit, după anotimp. Grădinarul le așează după o orânduire estetică, îmbinând plante locale cu acele care au origină depărtată, după un plan potrivit spațiului și cadrului.

Pe lângă parcuri de regulă publice, aproape nu este gospodărie în care să nu se găsească măcar câteva straturi cu flori; în orașele mari sunt făcute după plan anumit economisându-se spațiul nu totdeauna larg. Buna gospodină strânge sămânța din an în an, așa încât grădinele mici nu prea variază. Varietatea florilor cultivate însă se schimbă după regiuni și mai ales după înmulțirea florărilor sistematice, care pun la îndemână flori alese, special cultivate. Sere sistematice există și la noi nu numai în jurul Bucureștilor, dar mai ales la Codlea lângă Brașov, apoi la Aiud, Timișoara, etc.

Rar e să lipsească din fața casei celei mai modeste, vreunul din arbuștii cari dau flori multe ori mirositoare. Aproape nelipsit este liliacul (*Syringa vulgaris*) atât de grăbit, încât în iernile domoale, începe încă din Februarie să crape mugurii, așezați doi câte doi la noduri, din care se arată vârful fraged al frunzulițelor verzui, nerăbdătoare. Repede înfrunzesc iar după loc și climă, chiar dela Sf. Gheorghe tufele de liliac sunt ciucură de flori, struguri compuși cu floricelele ca niște tuburi, răsfărânte la vârf în patru petale puțin îndoite pe margini. Imprășteie un miros plăcut, dulce și blând.

Liliacul crește și sălbatec pe stâncile dela Hârșova ori chiar prin unele locuri din jud. Buzău, dar mai ales împodobește stâncile priporoase din Cazane, formând tablouri pline de farmec, pare că ar fi întinse pe piatră, la înălțimi deosebite, covoare violete. Prin Munții Bihorului până în Maramureș tot sălbatec crește un liliac zis lemnul-vântului (*Syringa josikaea*) propriu țării noastre; are frunze mai lungi decât late, înguste la capete, verzi pe față, mai surii pe dos.

Obișnuit liliacul crește în voie, ramificat. Adesea e tuns, făcându-se din el un gard viu, rar înflorit.

Garduri vii împrejmuitoare se mai fac și din alți arbuști, unii cari trăiesc ca tufișuri, sălbateci, la marginea pădurilor noastre, alții aduși de prin țări străine, depărtate, dar aclimatizați la noi. Așa sunt: băcoacele (*Cotoneaster*) cu diferite varietăți; fructele lor roșii țin și peste iarnă. Mălinul-de-grădină (*Deutzia crenata*) are florile albe dese, deschise din luna Mai; lemnul-cănesc

Fig. 607.—Mălinul de grădină (Gi.).

(*Ligustrum*) cu frunze păstrate și iarna, de culoare brună-purpurie; *iasomia* (*Philadelphus*) cu oacheșe flori albe mirositoare, dife-

Fig. 608. — *Iasomie* (Gl.).

Fig. 609. — *Dârmocs* (Gi.).

Fig. 610. — *Răchițică* (K.).

ritele soiuri de *Spiraea*, de *Tamarix* ș. a.

Se plantează drept copăcei răzleți varietăți de dârmocs (*Viburnum opulus*) cu florile strânse grămadă, cele dela margine sterile, cu petale mai dezvoltate, formând astfel ghemuri albe de flori, ca boțuri de zăpadă.

Se pun arbori pletoși ca frasinul-pletos, sălcii-pletoase, dar mai ales răchițica (*Elaeagnus angustifolia*) cu ramuri mlădioase, curbate în jos, cu frunze mici argintii, ce aduc aminte de ale măslinilor (de unde numele ce i se dă prin Basarabia). Florile mărunte, pedinafară alburii dau din ele un miros atât de pătrunzător, că se simte prezența arborelui ce înflorește prin Iunie, dela depărtare.

Nu lipsesc chiar din grădinile mici plante vivace, mediterane, verzi și peste iarnă. Se fac din ele margini de straturi sau se pun la

colțuri de straturi, tunse fel și chipuri. Astfel e *thuya*, *iniper*, *tisa* din neamul bradului, apoi *Buxus* (cimișir) cu frunzele mici lucioase, *Ilex* cu frunzele crestate și în vârful lobilor cu câte un ghimpe.

Iarăși obișnuit nu este grădină fără vreo plantă agățătoare. Unele se prind de zidurile caselor tapisându-le ca o pânză verde, altele se agață pe garduri, pe zidurile împrejmuitoare, născând decoruri frumoase. Se pun să umbrească balcoanele, foisoarele, unde se ia masa în timpul verii. Cele mai obișnuite plante agățătoare de grădină le-am arătat la parcuri.

Prin satele din Banat și Oltenia *vița-de-vie* este folosită să țină umbră caselor sau chiar foisoarelor. Având climă potrivită, rămân neîngropate și au coarda groasă, ramificată. Prin cârceii viguroși dar și cu ramurile vânjoase se prind lesne, ridicând coardele cu frunzele late, de-a-lungul streșinei, sau agățându-se în copaci, ca în Insula Adakaleh de lângă Orșova, respirându-se apoi în ghirlânzi pletoase, umbroase. Nu e tablou al belșugului mai decorativ decât casele de sub streșina cărora atârnă struguri cu boabe aurii, între frunzele ce încep să se aburească cu ruginiul de toamnă. Asemenea ei, mai des folosită ca plantă acățătoare este *vița-de-Cana* (*Ampelopsis quinquefolia*) plantă decorativă prin draperiile de frunze ce le formează pe ziduri, pe garduri. Mai ales

Fig. 611. — Viță japoneză.

toamna când frunzele se colorează cu toate nuanțele de galben și roș, când struguri cu boabe negre rare se amestecă prin frunziș, draperiile ce se lasă de pe coama « zidului Goliei » din Iași ca și de pe garduri, nasc tablouri neîntrecute de pictorul cel mai meșter.

Mai ușor se urcă *vița-japoneză* (*Parthenocissus tricuspidata*) de loc din China și Japonia, acoperind pereții caselor într'o pânză deasă, verde în timpul verii, iarăși roșcată cu diferite nuanțe în spre toamnă, când și boabele negre măresc decorul. Frunzele spre deosebire de ale precedentei sunt formate din trei foițe. Interesați sunt cârceii ramificați, terminați cu câte o ventuză, prin ajutorul cărora se prind de pereți, ținând în sus și lipit ramurile bogate ale trunchiului, gros și cât încheietura mâinii. Mai ales primăvara, când

seva dă putere de creștere ramurilor tinere, înaintarea lor șerpuită prin ajutorul ventuzelor își fac impresia că se târăsc ca niște animale.

Tot atât de des se întrebuițează la noi *Polygonum cuspidatum* neam cu nasul-curcanului, cu frunze ca un vârfe de săgeată. Dela subsuoara frunzei se ridică drept, niște struguri simpli, rămurica cu flori mărunte albe. Nu se urcă mai mult de 8 m. Altă specie (*Polygonum baldschuanicum*) cu trunchiul subțire, dar lung și de 20 m, cu frunze mai mărunte, înflorește spre toamnă și dă struguri compuși cu multe floricele albe mărunte, de par chioșcurile ca ninse.

Agățător este și un neam de caprifoi, cu trunchiul subțire ce se învălătuțește în jurul sforilor întinse până la streșină, îmbălsămând locul cu mirosul delicat al florilor cunoscute.

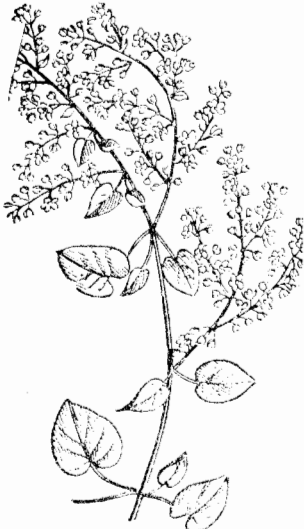

Fig. 612. *Polygonum baldschuanicum* (K.).

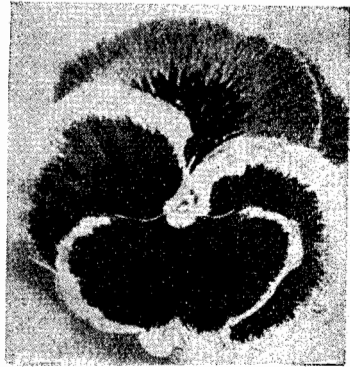

Fig. 613. — *Pansea*.

Puzderia plantelor cultivate în grădini este mare. Cu greu ar fi să le cuprind pe toate aici.

Nu se ridică bine zăpada, uneori chiar de prin Ianuarie, de suflă vânt cald se arată îndată pansellele.

De cum dă ceva căldură, cele dintâi flori ce se văd într'o grădină îngrijită, sunt un soi de stânjânei-pitici (*Iris reticulata*) ce trag dungă albăstrie la marginea aleeor. Pe cât de pitici sunt pe atât de drăguți, nu numai că sunt printre cele dintâi plante ce împodobesc grădina, dar pentru că au flori în adevăr gingașe, cu petalele albăstrui și dungă aurie de puf în lung.

Dintre plantele cu ceapă zarnacadea (*Narcissus pseudo-narcissus*) e mai harnică. Dintre cele două frunze lungi ca de elopotel, repede iese floarea albă, galbenă, cu două rânduri de învelișuri, una

pe dinafară răsrântă, alta internă strânsă în jurul staminelor. Dacă s'a pus din vreme cepe de zambile (*Hyacinthus orientalis*), repede înfloresc și ele după ce narcisele s'au trecut. Fac podoaba grădinii prin florile fel de fel colorate, dela alb la trandafiriu și albastru, îngrămădite pe lujerul verde, luciu. E o plantă adusă din Asia mică, cam pe vremea lui *Petru-Rareș*, întâi în Anglia. Olandezii au făcut crescătorii alese, ca și cu lalele, ajungându-se să se plătească o ceapă de iacintă aproape negric de albastră ce era, cu 1600 guldeni olandezi. Alături de zambile, apar și lalelele tot așa de timpuriu, iarăși foarte variate la culoare.

Florile se întetesc cu cât căldura crește. Tufele de cercei sau inima-Domnului (*Dicentra spectabilis*) adusă din China au străbătut până în grădinile din sate. Neam cu brebenelul dela noi, ca

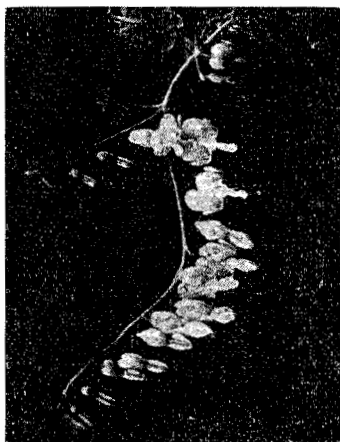

Fig. 614. — Cercei.

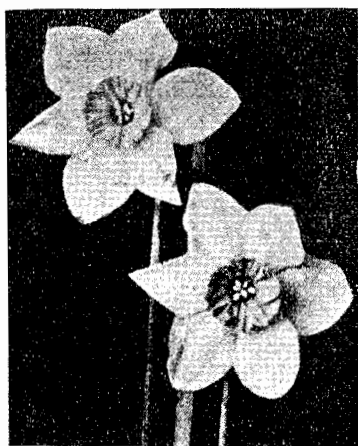

Fig. 615. — Zarnacadele.

acesta are frunzele ceruite, verde-palid, lucii. Frunzele sunt late, împărțite adânc în trei loburi, fiecare crestate tot destul de adânc. Frumoase sunt florile trandafirii care spânzură ca niște cereluși pe o crenguță netedă, elegant îndoită. În adevăr floarea are forma de inimă, cu două sepale turtite lateral, dintre care spânzură staminele, apărute de foi colorate mai deschis.

Tot de timpuriu începe să înflorească o altă plantă răspândită și în sate: brumărelele (*Phlox decussata*) din America de Nord, ținute și în casă, bogat înflorite însă prin Iunie—Iulie. Se recunosc lesne după florile trandafirii, strânse grămadă în vârful ramurii, cu frunza îngustă, ascuțită la vârf, ca un vârf de sulită. Florile formează buchete mașcate, cu 5 petale late, răsrânte. Prin cultură s'au căpătat flori variate dela alb la roș de carmin sau purpurii, albastrii,

simple sau cu dungă ori pete mai închise. E una din plantele mult folosite și la noi ca ornament, din cauza boghiioaselor flori. Pe urmă încep care mai de care să inunde grădina cu colorile lor frumoase, făcând concurență trandafirilor cari prind să-și arate bobocii, iar cei mai de vreme să înflorească chiar pe la începutul lunii Mai.

Nu le poți pune la rând. Unele se găsesc într'o grădină altele în alta. Căldărușa (*Aquilegia vulgaris*) îți aține calea. O întâlnești și în grădinele sătenilor. O recunoști ușor prin tulpina înaltă cu frunzele bătând în albastru și cu florile care trandafirii, care albăstrui, mari, aplecate cu gura carolei în jos și cu 5 pintenți lungi în sus, câte una de fiecare petală, între care se întind și sepalele colorate. Mai încolo e gura-leului (*Anthrinum majus*) de loc de prin Sudul Europei, dar comună și în grădinele de sat. E bine cunoscută

Fig. 616. — Brumărele. (W.).

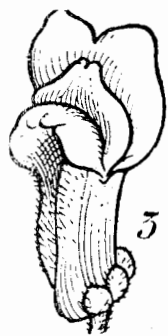

Fig. 617. — Gura-leului (Gr.).

Fig. 618. — Garofița (R.).

prin floarea-i ca o gură închisă. Și totuși și această floare trebuie să fie fecundată prin ajutorul insectelor. Cum face ca insecta să ajungă până la staminele cu polen? O mică experiență îți arată: o strângi de gât și ea deschide gura. Vine un bondar și se pune pe buza de jos. Prin greutatea lui buza se lasă în jos, bondarul caută nectarul și se umple de polen. Dar gura-leului e interesantă și prin experiențele care se fac cu ea pentru a aduce lămuriri în problema transmiterii însușirilor dela generație la generație. Floarea fiind variată colorată, unele galben-albicioase cu baza ca unsă de pucioasă, altele roșii ca și carminul, plantele care ies din încrucișare au colori amestecate de ale părinților.

Multe și variate sunt garofițele (*Dianthus*) mirositoare, care simple, care bătute, care albe, care trandafirii ori roșii ca focul,

care cu petalele simple sau cu ele încrețite. Răspândită și la țară este mai ales garofița (*Dianthus barbatus*) recunoscându-se după floricelele strânse ghem, albe ori roșii dar întotdeauna cu un cerc de altă culoare, mai închisă, în jurul deschiderii corolei.

În grădinile mai mici, de-a-lungul aleelor nu lipsesc copăceii sau canalele, numite în dragoste și bucuria-casei (*Balsamina hortensis*) cu trunchiul drept ca al unui brad minuscul, scurt și cărnos, cu frunze lunguiețe, zimțuite pe margene. Florile colorate diferite, albe sau roșii, stau pe câte o codiță subțire și seamănă cu a slăbănogului. Planta are o particularitate; de cum atingi ovarul copt, se desface în șușunițe ce se încovrigă cu atâta putere încât asvârle cine știe unde semințele rotunde. E un alt exemplu de aplicarea balisticeii la plante.

Miros delicat îl dă rozeta (*Reseda odorata*) plantă medite-

Fig. 619. — Fruct de copăcel.

Fig. 620. — Petunii (des. C. Moțș).

rană; are ramurile terminate cu un strugure bătut de floricele galbene-verzui, cu dungi portocalii pe petale și cu multe stamine, din care pricină sunt vizitate des de albine, fiind și bogate în nectar.

Tot cu miros blând sunt și frumoasele petunii (*Petunia hybrida*) aduse de prin America de Sud, dar atât de răspândite încât lesne pot crește și printre pietre. Florile ca niște pâlnii au marginea rășfrântă și gâtul lung. Staminele stau în gura strâmtă a pâlniei ca bumbișori galbeni. S'au făcut iarăși fel de fel de varietăți cu flori albe, roșietice, purpurii, simple ori bătute. Impodobesc de minune locurile, iar spre seară răspândesc un parfum delicat, ca și micșunelele sau micsandrele (*Cheiranthum cheiri*) cu ramurile ciucură de flori albe ori trandafirii cu câte 4 petale în cruce. Sunt mixandre simple, dar mai ales bătute, frumos colorate.

Pe toate le întrec în frumusețe crinul-alb (*Lilium candidum*) mândru la port, cu frunzele roată în lungul lujerului înalt, terminat prin câteva flori mari albe ca zăpada, de forma unor pâlnii lunguiețe, cu sepelele și petalele libere îndoite puțin în afară, iar în interior cu staminele lungi, având anterele mari galbene pline de polen. Când miroși floarea mai de aproape, te umpli pe nas cu făina polenului. Sunt și crini-galbeni. Unul (*Hemerocallis flava*) înflorește mai de vreme și poartă în vârful lujerului lung flori galbene, miro-sitoare ce țin însă numai o zi. Altul (*Hemerocallis fulva*) cu florile mai mari, fără miros și colorate mai roșcat, portocalii, înflorește mai târziu, pe la sfârșitul lunii Iunie. Adus din răsăritul Asiei e curios că nu este vizitat nici de

Fig. 621. — Crin-alb.

Fig. 622. — Crin-galben (W.).

albine, nici de fluturi, iar cum înserează își strânge florile și le lasă în jos. Nu dă niciodată, la noi, semințe.

Alături de ei lăleaua-pestrită (*Fritillaria imperialis*) atrage atenția prin coroana de flori cărămizii, ce spânzură în jos de sub o cunună de frunze verzi din vârful ramurilor. De loc e din Persia de unde a fost adusă prin veacul al XVI-lea în Constantinopol și apoi în restul Europei. Înflorește de timpuriu. Ceapa din pământ are un miros pătrunzător ce nu place șobolanilor.

Atractivă ca înfățișare dar frumoasă tocmai prin aceasta este chica-voinicului, în Moldova mai plastic numită păianjen (*Nigella damascena*) pentru că frunzele ultime, subțiri ca părul, țese un soi de păienjenis în jurul florii albăstrui, cu multe stamine firoase, ce mărește încălcitura pânzei. Originară din Sudul Europei,

se mai deosebește de alte flori, că în lăuntrul corolei mai este un rând de solzi ca niște mici vase acoperite, în care se adună nectarul.

O plantă curioasă, cultivată și în grădinele sătești este creasta-cocoșului (*Celo-*

Fig. 623. — *Fritilaria* (Gi.).

Fig. 624. — *Painjăn* (W.).

sia cristata), tocmai din India, unde se folosește ca salată. Florile roșii sunt atât de strânse una lângă alta încât formează în adevăr un corp identic cu creasta unui cocoș.

Mult răspândită este condurul doamnei zis și călțunaș (*Tropaeolum majus*) de loc de prin Peru. Frunzele sunt ca niște discuri, verde-albăstrui și lucii, cu margenea întregă și cu codița, care se rupe ușor, fixată pe mijlocul feței din jos. Este așa de căutătoare de lumină, încât mai mult decât la mușcată, se vede cum se mișcă, de se lipește aproape de fereastră pentru ca să prindă mai multe raze de soare, perpendicular

Fig. 624. — *Creasta-cocoșului*. (W.).

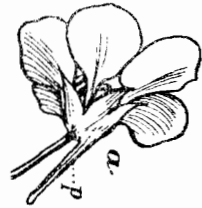

Fig. 626. — *Condurul-Doamnei* (Gr.).

pe fața-i de sus. Frunzele și trunchiul au un miros înăbușitor, cuprind

în ele un ulei, care le face apărate împotriva lăcomiei animalelor. Se mai vede la ele ceva rar. Măcar că frunzele par ceruite de nu

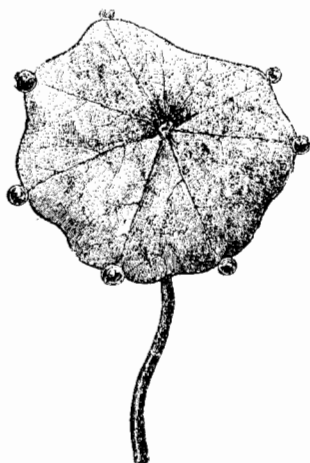

Fig. 627. — Frunză de condurul-Doamnei.

se prinde apa, după o ploaie caldă de jur împrejurul ei stau broboane de apă limpede ca lacrima. Nu sunt picături de ploaie ci prisosul de apă ieșită din frunză și adunată pe marginea ei. Floarea este boghioasă, galbenă, portocalie, cu 5 petale resfrânte în afară, având pe cele 2 de jos niște peri la intrarea în spre stamine. Și fructul are o particularitate; e învăluit de o coajă buretoasă, ușoară, ceea ce face că poate să înnoate lesne, deci poate fi răspândită prin mijlocirea apei, în patria de obârșie. Condurul-doamnei formează tufe verzi dese, dar sunt varietăți care au trunchiul lung de spânzură sau se agață, îmbrăcând balcoanele.

Varietatea plantelor de grădină nu s'a terminat.

Surgucii, floarea-domnească (*Delphinium cultorum*) cu frunzele ca palma resfirată, e neam cu sprintenii nemțșori de câmp dar n'are comun cu ei decât pintenul florii în care se strânge nectar. Florile albastre-sinilii, uneori bătute cu o pată gălbuie la intrare stau strânse grămadă în lungul unei ramuri, spre vârf. Cu flori albastre ca cerul este și sângele-voinicului (*Lathyrus odoratus*) ale cărui neamuri sunt în mare număr prin pășuni. Florile mai rare stau înșirate spre vârful ramurii subțiri. Mirositoare, înfloresc până în toamnă. Tot înaltă, cu vârful ciucură de flori e degetărița (*Digitalis purpurea*) cu florile roșietice, leici lungi, larg deschise și aplecate cu gura în jos. Cu cât se trec la bază înfloresc în sus, așa încât e căutată tocmai pentru că ține îndelung. La fel își ridică florile pe un ram verde cafeluța (*Lupinus polyphyllus*) de loc de prin America de Nord, mult cultivată și la țară; se recunoaște și după frunzele cu multe foițe resfirate, catifelate, pufoase, iar în vârful ramurilor florile albastrii, albe, roșietice, stau ciucură una lângă alta, pe o lungime de 20—30 cm. Și verbinele (*Verbena hybrida*) sunt comune în toate grădinele; prin unele locuri i se spune urzicuță, după frunza ascuțită la vârf și dințată. Florile destul de măricele, felurit colorate, stau adunate la capătul ramurii, într'o tupsie oacheșă și decorativă.

Nelipsită din multe grădini este portulaca (*Portulaca grandiflora*) de loc de prin Brazilia; se cultivă mai ales prin curte, în prundiș, printre pietre, așternând covor argintat, cu frumoasa împestri-

țătură de flori boghioase albe, roșii, galbene. Are un trunchiu cărnos, luciu, ce se târăște, acoperit cu frunze scurte, grase, dese. Ramurile se îndoie la vârf în sus, căci florilor le trebuie mult soare.

Originară din Colonia Capului este și ghița (*Mesembryanthemum crystallinum*) cunoscută și în popor prin frunzele mari, cărnoase și pe ele cu numeroase broboane strălucitoare, ca niște picuri înghețate.

Mult folosite sunt câteva plante ce nu înfloresc decât noaptea. În afară de barba-impăratului, semănată mult este regina-nopții (*Nicotiana glauca*) cu trunchiul înalt, cu frunze mari ca ale tutunului, cu flori mai mult albe niște leici cu gâtul lung și cu 5 petale resfrante, ca o stea cu 5 colțuri. Inflorește de cum înserează și răspândește un miros plăcut, ademenitor pentru fluturii de noapte, care vin și din sbor își vâra trompa lungă în tubul florii spre a suge nectarul. Mai puternic mirositoare este tuberosa (*Polianthes tuberosa*) de loc de prin Mexic, adusă în

Fig. 628. — Regina-nopții.

Fig. 629. — Tuberosa.

Europa prin veacul al XVII-lea. Crește înaltă și de 1 m., cu frunzele înguste, lungi, lucii iar la vârf cu florile ca de ceară albă, înșirate în vârful ramurii câte 1—2 la subsuoara unei frunzulițe; înfloresc pe rând de jos în sus. Florile aduc cu ale crinului, dar sunt mai mici. Dau din ele un parfum atât de puternic încât nu poți ținea în odaie decât cel mult un firidouă. De aceea e întrebuințată în parfumerii și prin Sudul Europei se seamănă pe ogoare întregi.

Cam acestea sunt plantele cu flori mai obișnuite în grădinele noastre. Când grădina este mai îngrijită, orânduită de un grădinar anume, el introduce spre variație și alte plante, cele mai multe străine dar acclimatizate la noi și ținute cu mai multă cheltuială. Astfel strălucește prin Iulie crinul-roș (*Lilium calcedonicum*) de prin Grecia adus, cu florile de un roș înfocat cu forma celor de crin dar plecate în jos, și cu

vârful petalelor resfrânt în sus; așa e crinul-de-toamnă (*Hosta coerulea*) de prin Japonia, cu florile liliachii bătând în albastru, adunate la vârful ramurei și spânzurând sau crinul-de-toamnă alb (*Hosta plantaginea*) tot din Japonia, cu florile ca și ale crinului obișnuit, numai că sunt mai lunguețe și stau grămadă la vârful ramurilor, între frunzulițele verzi dintre care răsar. O magul (*Aconitum wilsoni*) adus din China își înalță florile albaștrui ca niște coifuri tot către toamnă; diferite *Potentilla*, de prin Himalaia mai ales, cu florile mașcate, roșii, de nici n'au a face cu ale scilipeților dela noi, de prin pășuni. Până și scarii (*Eryngium*) sunt cultivați, din acei cari cresc și pe la noi și au trunchiul aburit cu un azur de pare că-s împlețiți din strujitură de oțel (*E. Zabelii*).

Către toamnă grădinele ard de para roșie a florilor de *Monarda didyma* din America de Nord, cu

Fig. 630. — Crinul-de-toamnă (Gt.).

Fig. 631. — Salvia.

Fig. 632. — Tufă de Salvia.

buchetul florilor lor roșii grămadă la vârful ramurilor, flori asemenea ca conformație celor de mierca-ursului, ori florile tot roșii înșirate în lungul ramurilor de salvie (*Salvia splendens*) ca și florile roșii ori galbene de *Canna indica* originară din Insulele Antilelor, adusă în Europa nu mult după descoperirea Americii; are frunze late, lungi și florile grămadă spre vârful ramurii. Florile au o particularitate. Staminele n'au toate antere cu polen ci sunt transformate în foi colorate, din care una e îndoită în jos ca o limbă. Au însă mult nectar, așa încât fecundația prin insecte e asigurată.

Fig. 633. — *Mimulus luteus*.

Boghioase sunt și florile de săbiuță, podoaba fânețelor noastre de munte. Acea cultivată în grădini (*Gladiolus gandavensis*) înaltă și de 1 m, cu frunzele ca ale stânjanelului, înflorește vara, purtând flori mari, colorate diferit, roșii, galbene, albe, albastrii, pe o singură parte a ramurei, cu frunze până în vârf. Florile sunt simetric alcătuite în forma unui leici oblice și stamine arcuate. Adusă de prin Africa de Sud, cultivată în Olanda în fel de fel de variații, are bulbul apărut prin solzi groși.

Uneori se găsește cultivată prin grădină una din plantele cu o alcă-

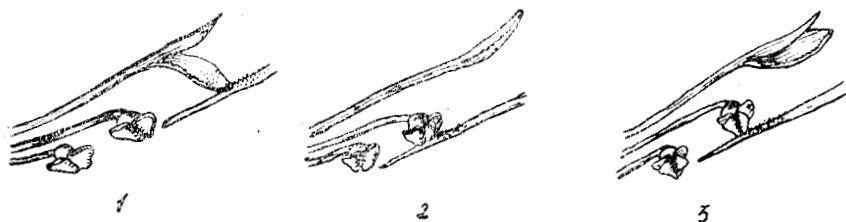

Fig. 634. — Cum se asigură fecundația încrucisată.

tuire ingenioasă pentru a asigura fecundația. E *Mimulus luteus* cu flori mari galbene având pete roșcate. Frunzele ovale sunt ascuțite la vârf, două câte două la același nod. Florile sunt după tipul labiatelor, cu două buze, cea de jos mai largă.

Mai ales stigmatetele ca două lopățele au mișcări aproape bruște, când sunt cât de ușor atinse. Intră o albină, plină pe cap ori spinare cu polen din altă floare. Nici n'a atins bine stigmatul și cele două lopățele se depărtează, așa încât cea mai de jos rade ca o lingură, polenul

de pe insectă. Pe urmă imediat se închid, se ridică în sus, ca nu cumva să se atingă de insecta care își scoate capul înapoi, după ce a supt nec-

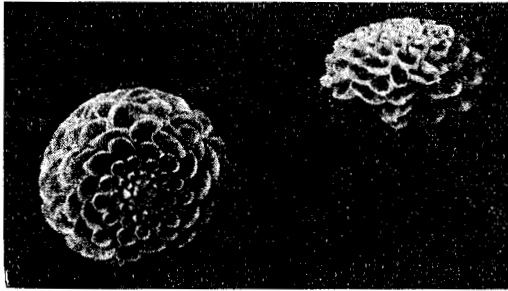

Fig. 635. — Gherghine.

Către toamnă podoaba grădinelor se încheie prin gherghinele (*Dahlia variabilis*) variate prin cultură și prin crisanthemele, în creșterea cărora omul aproape a întrecut natura, prin multiplele varietăți de culori și forme.

Când iarna se așază, nu rămâne decât plantele decorative cu frunzele verzi tot timpul (*Buxus, Ilex*) etc., sau fructele negre ori roșii ale arbuștilor tunși, din gardul viu.

E. Grădinile din sat.

Poporul român îi plac florile.

De ele se leagă multe obiceiuri din evenimentele cele mai însemnate ale vieții. În scaldătoarea copiilor se asvârle florile; copilul să fie vesel, să râdă ca florile, vicața toată. Cât ține vara icoanele în biserici sunt împodobite cu flori; credincioasa nu se duce la biserică fără măcar un buchețel de busuioc în mână. În Albac, Dumineca, fiecare femeie poartă la biserică un buchețel de flori, atârnat de gulerul cămășii cu o sfoară. La moarte tot flori se asvârle peste raclă, iar la căpătâiul mormântului se răsădește măcar o plantă.

Multe plante cu flori sunt bune de leac. Se pot culege de pe câmp; e mai bine să le aibă omul aproape de casă. De